

Procedury postępowania nauczycieli (pracowników) w sytuacjach szczególnych zagrożeń

w Zespole Szkół Elektrycznych

im. prof. J. Groszkowskiego w Białymstoku

Spis treści

Podstawa prawna	2
1. Substancje chemiczne zmieniające świadomość – alkohol, narkotyki	3
2. Palenie papierosów	4
3. Zachowania zagrażające bezp. i zdrowiu innych – przemoc rówieśnicza ...	4
4. Nieodpowiednie lub niezgodne z prawem wykorzystanie danych osobowych lub wizerunku ucznia bądź pracownika szkoły (cyberprzemoc).	4
5. Niszczenie mienia cudzego i mienia szkoły	5
6. Przywłaszczenie mienia – kradzieże	5
7. Wymuszenia	6
8. Ogólna procedura postępowania w przypadku uzyskania informacji o popełnieniu na terenie szkoły czynu karalnego ściganego z urzędu	6
9. Niewłaściwe zachowanie się ucznia na lekcjach i przerwach	7
10. Opuszczanie zajęć edukacyjnych bez usprawiedliwienia – „wagary”	7
11. Niepokojące zachowania o charakterze seksualnym	7
12. Sytuacje specjalne	8
13. Materiały wybuchowe, broń i inne niebezpieczne substancje	8
14. Skażenie chemiczne lub biologiczne szkoły	9
15. Wtargnięcie napastnika (terrorysty) do szkoły	9
16. Procedury rozwiązywania sporów między organami szkoły	11
17. Procedura reagowania wobec ucznia znajdującego się w kryzysie	11
18. Myśli samobójcze, próby samobójcze, samobójstwo dokonane	14
19. Interwencja w przypadku śmierci jednego z uczniów	16

Podstawa prawna opracowanych procedur:

1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r. poz. 969 z późn. zm.) oraz przepisy wykonawcze do tej ustawy.
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks Karny (Dz. U. 2018 poz. 652 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks Cywilny (Dz. U. z 1964 r. nr 16 poz. 93).
4. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2016 r. poz. 487, z 2017 r. poz. 2245 i 2439 oraz z 2018 r. poz. 310 i 650 z późn. zm).
5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. 2018 poz. 1030 z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2018 r. poz. 996, 1000 i 1290 z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2018 r. poz. 967 z późn. zm).
8. Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 904 z późn. zm.).
9. Statut Zespołu Szkół Elektrycznych im. prof. Janusza Groszkowskiego w Białymstoku.
10. Bezpieczna Szkoła. Procedury reagowania w przypadkach wystąpienia wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń fizycznych w szkole – dokument opracowany przez Departament Wychowania i Kształcenia Integracyjnego Ministerstwa Edukacji Narodowej do realizacji od września 2017 r.

W oparciu o powyższe akty prawne, Statut Zespołu Szkół Elektrycznych w Białymstoku oraz poradnik K. Ciszewskiej i S. Żyży (ORE) pt.: „Wspomaganie szkół w zakresie interwencji kryzysowej” opracowano szereg procedur postępowania w różnych sytuacjach.

1. Substancje chemiczne zmieniające świadomość – alkohol, dopalacze, narkotyki.

W przypadku stwierdzenia obecności w szkole ucznia będącego pod wpływem alkoholu lub narkotyków należy podjąć następujące kroki:

1. Osoba, która podejrzewa zaistnienie takiej sytuacji odizolowuje ucznia od reszty klasy, stwarzając mu warunki maksymalnie eliminujące zagrożenie jego życia i zdrowia.
2. Poprzez inną osobę, w szczególności innego ucznia powiadamia o swoich przypuszczeniach pielęgniarkę szkolną i wychowawcę.
3. Wychowawca klasy zawiadamia o zajściu dyrektora szkoły.
4. Wychowawca, pielęgniarka lub dyrektor wzywa lekarza w celu oceny stanu zdrowia oraz ewentualnego udzielenia pomocy medycznej.
5. Wychowawca, pielęgniarka lub dyrektor zawiadamia o fakcie rodziców/opiekunów ucznia i zobowiązuje ich do niezwłocznego odebrania dziecka ze szkoły.
6. W przypadku odmowy stawiennictwa ze strony rodziców/opiekunów, o pozostaniu ucznia w szkole czy też przewiezieniu go do placówki służby zdrowia bądź też przekazania go do dyspozycji funkcjonariuszom policji decyduje lekarz po ustaleniu aktualnego stanu zdrowia ucznia i w porozumieniu z dyrektorem szkoły.
7. W przypadku odmowy ze strony rodziców/opiekunów i jednoczesnej dużej agresywności ucznia będącego pod wpływem alkoholu lub narkotyków, zagrażającej zdrowiu lub życiu innych, dyrektor szkoły zawiadamia najbliższą jednostkę policji.
8. Wychowawca proponuje ukaranie ucznia zgodnie z systemem kar przewidzianych w Statucie szkoły.
9. Jeżeli zdarzenia, w których uczeń znajduje się pod wpływem alkoholu lub narkotyków na terenie szkoły powtarzają się, świadczy to o jego demoralizacji. Nakłada to na szkołę obowiązek powiadomienia policji (specjalisty ds. nieletnich) lub sądu rodzinnego o tej sytuacji.

W przypadku stwierdzenia obecności na wycieczce szkolnej lub innym wyjściu ucznia będącego pod wpływem alkoholu, dopalaczy lub narkotyków należy podjąć następujące kroki:

1. Osoba, która podejrzewa zaistnienie takiej sytuacji odizolowuje ucznia od reszty grupy, stwarzając mu warunki maksymalnie eliminujące zagrożenie jego życia i zdrowia.
2. Wzywa lekarza w celu stwierdzenia stanu zdrowia, ewentualnie udzielenia pomocy medycznej. O pozostaniu ucznia z grupą, czy też przewiezieniu go do placówki służby zdrowia bądź też przekazania go do dyspozycji funkcjonariuszom policji decyduje lekarz po zdiagnozowaniu aktualnego stanu zdrowia ucznia i w porozumieniu z kierownikiem wycieczki.
3. W przypadku zachowania ucznia będącego pod wpływem alkoholu lub narkotyków zagrażającego zdrowiu lub życiu innych zawiadamia najbliższą jednostkę policji.
4. Powiadamia telefonicznie o fakcie rodziców/opiekunów ucznia oraz dyrektora szkoły.

W przypadku, gdy pracownik szkoły znajdzie na jej terenie substancję przypominającą wyglądem narkotyk lub substancję odurzającą powinien podjąć następujące kroki:

1. Zabezpiecza substancje przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym jej zniszczeniem do czasu przyjazdu policji.
2. Powiadamia o zaistniałym zdarzeniu dyrekcję szkoły i wzywa policję.
3. Próbuje ustalić (o ile jest to możliwe w zakresie działań pedagogicznych) do kogo znaleziona substancja należy.
4. Przekazuje zabezpieczoną substancję policji oraz informuje ją o szczegółach zdarzenia.

W przypadku, gdy pracownik szkoły podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk, powinien podjąć następujące kroki:

1. W obecności innej osoby dorosłej ma prawo żądać, aby uczeń przekazał mu tę substancję, pokazał torbę szkolną oraz kieszenie (we własnej odzieży).
2. Powiadamia o zajściu wychowawcę oraz dyrektora szkoły.
3. Wychowawca zawiadamia rodziców/opiekunów ucznia o zaistniałym zdarzeniu i wzywa ich do jak najszybszego stawiennictwa.
4. W przypadku, gdy uczeń na prośbę nauczyciela nie chce przekazać substancji ani pokazać zawartości teczki, dyrektor wzywa policję, która postępuje zgodnie ze swoimi procedurami.
5. Jeżeli uczeń wyda substancję dobrowolnie, nauczyciel, po odpowiednim jej zabezpieczeniu,

zobowiązany jest bezzwłocznie przekazać ją do jednostki policji. Wcześniej próbuje ustalić, w jaki sposób i od kogo uczeń nabył substancję.

6. Całe zdarzenie dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę.

2. Palenie papierosów lub e-papierosów.

W przypadku uzyskania informacji, że uczeń na terenie szkoły lub w jej otoczeniu pali papierosy lub e-papierosy (dotyczy to również wycieczek i innych wyjazdów), ewentualnie w przypadku zauważenia takiej sytuacji, należy podjąć następujące kroki:

1. Osoba stwierdzająca fakt zgłasza go wychowawcy klasy, a jeżeli jest świadkiem zajścia, żąda od ucznia zaprzestania czynności i podejmuje z nim rozmowę wychowawczą.
2. Wychowawca przeprowadza rozmowę z uczniem i podejmuje decyzję odnośnie udzielenia kary statutowej.
3. Jeżeli podjęte działania nie przyniosą efektów, wychowawca przekazuje rodzicom informację o zachowaniu ich dziecka, zobowiązując ich jednocześnie do szczególnego nadzoru nad nim. Wychowawca może wezwać rodziców do szkoły i przeprowadzić rozmowę z uczniem w ich obecności oraz ustalić z nimi dalsze wspólne postępowanie z dzieckiem.
4. W szczególnych przypadkach (przed ukończeniem przez ucznia 18 lat), gdy rodzice odmawiają współpracy z kadrą pedagogiczną lub nie reagują na wezwania do stawiennictwa w szkole, gdy szkoła wykorzysta dostępne jej metody oddziaływań wychowawczych i nie przyniosą one spodziewanych efektów, a zachowanie ucznia wskazuje na znaczny stopień demoralizacji, dyrektor szkoły może pisemnie powiadomić o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję (specjalistę ds. nieletnich).

3. Zachowania zagrażające bezpieczeństwu i zdrowiu innych – przemoc rówieśnicza

W przypadku, gdy uczeń zachowuje się agresywnie, stosuje przemoc wobec rówieśników czy dorosłych należy podjąć następujące kroki:

1. Osoba, będąca świadkiem zdarzenia natychmiast interweniuje poprzez rozdzielenie bijących się uczniów oraz przekazanie komunikatu uczniowi, że nie zgadza się na jego zachowanie.
2. Jeżeli ustne upomnienie nie przyniesie zmiany zachowania ucznia, osoba ta poprzez innego ucznia powiadamia o sytuacji wychowawcę klasy lub pedagoga, sama natomiast stara się odizolować agresywnego ucznia, zapewnić bezpieczeństwo jemu i pozostałym uczniom biorącym udział w zajściu.
3. Wychowawca bądź pedagog stara się uspokoić ucznia, po czym podejmuje z uczniem rozmowę wychowawczą na temat jego zachowania.
4. Wychowawca lub pedagog powiadamia o fakcie dyrektora szkoły oraz rodziców/opiekunów ucznia.
5. Jeżeli nie jest możliwe uspokojenie ucznia i jego zachowanie nadal jest agresywne, wychowawca, pedagog lub dyrektor szkoły wzywa rodziców do natychmiastowego stawiennictwa w celu odebrania dziecka ze szkoły.
6. Jeżeli w powyższym przypadku kontakt z rodzicami/opiekunami ucznia jest niemożliwy lub odmawiają oni odebrania dziecka ze szkoły, albo też doszło do uszczerbku na zdrowiu innego uczestnika zajścia dyrektor szkoły może wezwać policję w celu interwencji.
7. Wychowawca w porozumieniu z dyrekcją ustala karę zgodnie z zapisami Statutu szkoły.
8. W sytuacji, gdy szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej metody oddziaływań wychowawczych i ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów dyrektor szkoły może skreślić sprawcę przemocy z listy uczniów.

4. Nieodpowiednie lub niezgodne z prawem wykorzystanie danych osobowych lub wizerunku ucznia bądź pracownika szkoły (cyberprzemoc).

Naruszenie prywatności ucznia lub pracownika szkoły poprzez nieodpowiednie lub niezgodne z prawem wykorzystanie danych osobowych lub wizerunku odbywa się najczęściej przez: przejęcie profilu na portalu społecznościowym w celu w celu dyskredytacji (np. publikacja intymnych zdjęć), szantażu (np.: w celu osiągnięcia korzyści majątkowych w zamian za niepublikowanie treści naruszających dobry wizerunek), dokonania zakupów lub innych transakcji finansowych na koszt ofiary, a także poprzez umieszczanie w sieci lub rozsyłanie kompromitujących zdjęć lub fotomontaży, obraźliwych komentarzy, nieprawdziwych dyskredytujących informacji o osobie, fałszywe oskarżanie itp.

W przypadku zauważenia lub powzięcia informacji o naruszeniu prywatności ucznia bądź pracownika szkoły należy:

1. Zabezpieczyć dowody nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem działania: e-mail, zrzut ekranu, konwersacja w komunikatorze, smsy itp.
2. Niezwłocznie dokonać zmiany tych danych identyfikujących, które zależą od ofiary, tj. haseł i loginów lub kodów dostępu do platform i portali internetowych tak, aby uniemożliwić kontynuację procederu naruszania prywatności.
3. Jeśli dowody jasno wskazują sprawcę oraz świadczą o tym, że sprawca działał z premedytacją i zamiarem wyrządzenia ofierze szkody majątkowej lub osobistej – zgłosić to policji i przekazać jego dane. W przypadku niemożliwej identyfikacji, dane sprawcy ustali policja.
4. W przypadku znanego sprawcy, który nie działał z ww. pobudek, wychowawca w porozumieniu z pedagogiem i/lub dyrekcją powinien dążyć do rozwiązania problemu w ramach działań wychowawczo-edukacyjnych w porozumieniu z rodzicami oraz w oparciu o zapisy Statutu szkoły.
5. Otoczyć wsparciem ofiarę incydentów i dążyć do usunięcia skutków nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem wykorzystania danych osobowych lub wizerunku, np. usunąć ośmieszające zdjęcia, zablokować do nich dostęp, zlikwidować fałszywe konta na portalach społecznościowych itp.
6. W miarę możliwości zapewnić dyskrecję i poufność działań tak, aby informacje narażające ofiarę na naruszenie wizerunku nie były rozpowszechniane.
7. Gdy kradzież tożsamości bądź naruszenie dobrego wizerunku ofiary jest znane szerszemu gronu uczniów, należy podjąć działania wychowawczo-profilaktyczne.

5. Niszczenie mienia cudzego i mienia szkoły.

W przypadku, gdy uczeń niszczy mienie innego ucznia lub mienie szkoły należy podjąć następujące kroki:

1. Osoba, będąca świadkiem zdarzenia komunikuje uczniowi, że nie zgadza się na jego zachowanie oraz powiadamia o zajściu wychowawcę klasy.
2. Osoba, która uzyskała informacje o zdarzeniu zawiadamia wychowawcę klasy.
3. Wychowawca podejmuje z uczniem rozmowę wychowawczą na temat zachowania i jego konsekwencji.
4. Jeżeli straty były znaczne (zarówno materialne, jak i emocjonalne), wychowawca powiadamia o zdarzeniu dyrektora szkoły oraz wzywa rodziców/opiekunów ucznia do stawiennictwa w celu ustalenia konsekwencji postępowania ich dziecka (formy zadośćuczynienia).
5. Jeżeli uzna za adekwatne, wychowawca proponuje ukaranie ucznia zgodnie z systemem kar przewidzianych w Statucie szkoły.
6. W sytuacji, gdy szkoła wykorzystywała wszystkie dostępne jej metody oddziaływań wychowawczych i ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję (specjalistę ds. nieletnich).

6. Przywłaszczenie mienia - kradzieże

W przypadku, gdy zgłoszenie kradzieży pieniędzy lub cennych przedmiotów (ubrań) nastąpiło bezpośrednio po fakcie i znana jest osoba sprawcy, osoba, której zgłoszono kradzież podejmuje następujące kroki:

1. Prosi ucznia o powiadomienie innego pracownika szkoły, w obecności którego ma prawo żądać zwrotu zabranych pieniędzy lub przedmiotu, lub pokazania torby szkolnej oraz kieszeni (we własnej odzieży).
2. Powiadamia o zajściu wychowawcę lub pedagoga oraz dyrektora szkoły.
3. Wychowawca lub pedagog zawiadamia rodziców/opiekunów ucznia o zaistniałym zdarzeniu i wzywa ich do jak najszybszego stawiennictwa.
4. W przypadku, gdy uczeń mimo prośby nauczyciela nie chce przekazać skradzionego przedmiotu lub pieniędzy ani pokazać zawartości teczki, dyrektor szkoły wzywa policję, która postępuje zgodnie z odrębnie ustalonymi procedurami.
5. Osoba interweniująca dokumentuje całe zdarzenie, sporządzając dokładną notatkę.

W przypadku, gdy zgłoszenie kradzieży nastąpiło bezpośrednio po fakcie i domniemana jest osoba sprawcy, osoba, której zgłoszono kradzież podejmuje następujące kroki:

1. Uniemożliwia uczniom opuszczenie sali lekcyjnej/pomieszczenia, w którym przebywają.
2. Prosi ucznia o powiadomienie wychowawcy o zaistniałej sytuacji.
3. Wychowawca powiadamia o zdarzeniu dyrektora szkoły.
4. Dyrektor wzywa policję, która postępuje dalej zgodnie z własnymi procedurami.
5. Wychowawca całe zdarzenie dokumentuje, sporządzając dokładną notatkę.

W przypadku, gdy niemożliwe jest ustalenie sprawcy kradzieży, osoba, której ją zgłoszono podejmuje następujące kroki:

1. Niezwłocznie zawiadamia dyrektora szkoły.
2. Dyrektor bądź wyznaczona przez niego osoba ustala okoliczności kradzieży i ewentualnych świadków zdarzenia, sporządza dokładną notatkę z ustaleń oraz pisemnie i ewentualnie telefonicznie powiadamia policję o zdarzeniu.

7. Wymuszenia

W przypadku zgłoszenia przez ucznia wymuszenia pieniędzy lub cennych przedmiotów (ubrań) osoba, której zgłoszono problem zawiadamia wychowawcę lub w przypadku jego nieobecności pedagoga, który podejmuje następujące działania:

1. Powiadamia dyrektora szkoły.
2. Ustala okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.
3. Powiadamia rodziców sprawcy, o ile jest uczniem szkoły.
4. Dyrektor szkoły podejmuje decyzję o powiadomieniu policji w przypadku, gdy sprawa jest poważna (rozbój) lub sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość nie jest znana.

8. Ogólna procedura postępowania w przypadku uzyskania informacji o popełnieniu na terenie szkoły czynu karalnego ściganego z urzędu.

1. Zabezpieczyć miejsce popełnienia czynu (nie dopuścić w to miejsce osób postronnych i ewentualnie ustalić świadków zdarzenia).
2. Zawiadomić dyrektora szkoły oraz policję lub sąd rodzinny (obowiązek ten spoczywa na kierownictwie szkoły).
3. Wykonać ewentualne czynności zlecone przez przyjmującego zgłoszenie policjanta.
4. Odnotować godzinę zgłoszenia, sprawdzić w dostępny sposób wiarygodność informacji.
5. W rozmowie z pokrzywdzonym ustalić liczbę sprawców i ich dane personalne.
6. W przypadku zaistnienia zdarzenia, o ile jest to konieczne i możliwe, zatrzymać do czasu przybycia policji ofiarę przestępstwa i jego sprawcę/ów/.
7. Nie nagłaśniać zdarzenia.

***„Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić sąd rodzinny lub policję oraz przedsięwziąć czynności nie cierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu”
(art. 4 § 3 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich)***

Kategorie przestępstw z Kodeksu Karnego ścigane z urzędu:

- Udział w bójce lub pobiciu.
- Doprowadzenie osoby małoletniej poniżej 15 lat do obcowania płciowego lub poddania się innej czynności seksualnej.
- Znęcanie się.
- Wywieranie wpływu na świadka w celu skłonienia do cofnięcia skarg lub wpłynięcia na złożone zeznania.
- Podrabianie dokumentów.
- Kradzież.
- Kradzież z włamaniem.
- Rozbój.
- Przywłaszczenie.
- Oszustwo.

9. Niewłaściwe zachowanie się ucznia na lekcjach i przerwach

W przypadku, gdy uczeń przeszkadza nauczycielowi w prowadzeniu lekcji, używa wobec niego wulgarnych słów, nie wykonuje jego poleceń należy podjąć następujące kroki:

1. Nauczyciel komunikuje uczniowi, że nie zgadza się na jego zachowanie. Jeżeli ustne upomnienie nie przyniesie zmiany zachowania ucznia, nauczyciel o sytuacji powiadamia wychowawcę klasy.
2. Wychowawca podejmuje z uczniem rozmowę wychowawczą na temat jego zachowania.
3. W przypadku ponawiania przez ucznia w/w zachowań wychowawca powiadamia o fakcie pedagoga, który sam lub w obecności nauczyciela przeprowadza z uczniem rozmowę wychowawczą.
4. Jeżeli zachowanie ucznia nie ulega poprawie, wychowawca wzywa do szkoły rodziców/opiekunów ucznia w celu ustalenia dalszego wspólnego postępowania wobec dziecka. W spotkaniu może uczestniczyć nauczyciel, na którego lekcjach mają miejsce zdarzenia, wychowawca klasy, pedagog i/lub dyrektor szkoły.
5. Jeżeli dotychczasowe działania nie przyniosą spodziewanych efektów, wychowawca proponuje ukaranie ucznia zgodnie z systemem kar przewidzianych w Statucie szkoły.
6. W sytuacji, gdy szkoła wykorzysta wszystkie dostępne jej metody oddziaływań wychowawczych i ich zastosowanie nie przynosi oczekiwanych rezultatów dyrektor szkoły pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję (specjalistę ds. nieletnich).

10. Opuszczanie zajęć edukacyjnych bez usprawiedliwienia – „wagary”.

1. Osoba, która stwierdzi zaistniałą sytuację informuje o niej wychowawcę klasy.
2. Wychowawca powiadamia o zdarzeniu telefonicznie lub pisemnie rodziców/opiekunów uczniów, którzy samowolnie opuścili zajęcia.
3. Wychowawca niezwłocznie spotyka się z klasą w celu omówienia problemu i wyciągnięcia konsekwencji. Jeżeli uzna za konieczne, zaprasza na spotkanie dyrektora szkoły.
4. Jeżeli sytuacja tego wymaga, wychowawca może zwołać zebranie rodziców uczniów, którzy uczestniczyli w zajęciu.
5. Wychowawca podejmuje decyzję dotyczącą zastosowania kary zgodnie z zapisami Statutu szkoły.

W przypadku stwierdzenia nieuzasadnionej nieobecności ucznia na zajęciach edukacyjnych:

1. Wychowawca powiadamia rodziców/opiekunów ucznia o jego absencji w szkole.
2. Wychowawca podejmuje decyzje o wyciągnięciu konsekwencji z zachowania ucznia zgodnie z systemem kar przewidzianych w Statucie szkoły.
3. W przypadku systematycznego uchylania się ucznia od spełniania obowiązku nauki, dyrektor szkoły, po wyczerpaniu wszelkich oddziaływań wychowawczych, w tym takich środków, jak wcześniejsze rozmowy z uczniem oraz jego rodzicami/opiekunami pisemnie powiadamia o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję (specjalistę ds. nieletnich).

11. Niepokojące zachowania o charakterze seksualnym.

W przypadku uzyskania informacji, że uczeń na terenie szkoły lub w jej otoczeniu przejawia zachowania o charakterze seksualnym (dotyczy to również wycieczek oraz innych wyjść), ewentualnie w przypadku zauważenia takiej sytuacji, należy podjąć następujące kroki:

1. Osoba stwierdzająca fakt zgłasza go wychowawcy klasy, a jeżeli jest świadkiem zajścia, żąda od ucznia zaprzestania czynności i podejmuje z nim rozmowę wychowawczą.
2. Wychowawca przeprowadza rozmowę z uczniem.
3. Jeżeli podjęte działania nie przyniosą efektów, wychowawca powiadamia pedagoga i przekazuje rodzicom informacje zachowaniu ich dziecka, zobowiązując ich jednocześnie do szczególnego nadzoru nad nim.
4. Wychowawca może wezwać rodziców do szkoły i przeprowadzić rozmowę z uczniem w ich obecności oraz ustalić z nimi dalsze wspólne postępowanie z dzieckiem.
5. W szczególnych przypadkach, gdy rodzice odmawiają współpracy z kadrą pedagogiczną lub nie reagują na wezwania do stawiennictwa w szkole, gdy szkoła wykorzysta dostępne jej metody oddziaływań wychowawczych i nie przyniosą one spodziewanych efektów, a zachowanie ucznia wskazuje na znaczny stopień demoralizacji (np.: uprawianie nierzędu), dyrektor szkoły może pisemnie powiadomić o zaistniałej sytuacji sąd rodzinny lub policję (specjalistę ds. nieletnich).

6. W szczególnych przypadkach, gdy zachowanie ucznia może świadczyć o popełnieniu przez niego przestępstwa (np.: gwałtu), dyrektor szkoły, po uprzednim powiadomieniu o zajściu rodziców/opiekunów ucznia, zawiadamia najbliższą jednostkę policji, która dalej postępuje zgodnie ze swoimi procedurami.
7. Wychowawca całe zdarzenie dokumentuje, sporządzając możliwie dokładną notatkę.

12. Sytuacje specjalne

W przypadku zaistnienia w szkole specjalnych sytuacji zagrażających zdrowiu lub życiu ucznia (w wyniku działań własnych lub innych) lub znalezienia na terenie szkoły nieprzytomnego ucznia, pracownik szkoły będący na miejscu zdarzenia zobowiązany jest do:

1. Udzielenia pierwszej pomocy (pomocy przedmedycznej).
2. Wezwania lekarza lub karetki pogotowia.
3. Powiadomienia dyrektora szkoły.
4. Wezwania policji w przypadku, kiedy sprawa jest poważna i niezbędne jest profesjonalne zabezpieczenie śladów przestępstwa, ustalenie okoliczności i ewentualnych świadków.

W przypadku, gdy do szkoły przyjdzie uczeń, którego obrażenia mogą świadczyć o pobiciu należy podjąć następujące kroki:

1. Osoba stwierdzająca ten fakt powiadamia wychowawcę lub pedagoga.
2. Wychowawca lub pedagog stara się ustalić okoliczności i ewentualnych świadków zdarzenia.
3. Wychowawca lub pedagog powiadamia o zajściu dyrektora szkoły i rodziców/opiekunów ucznia.
4. Gdy zachodzi potrzeba wychowawca, pedagog lub dyrektor szkoły wzywa pogotowie.
5. W przypadku, kiedy sprawa jest poważna oraz istnieje podejrzenie przemocy domowej dyrektor wzywa policję, która postępuje zgodnie ze swoimi procedurami.

13. Materiały wybuchowe, broń i inne niebezpieczne substancje.

W przypadku otrzymania informacji i podłożeniu ładunku wybuchowego należy:

1. Prowadząc rozmowę z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego, zapamiętać jak najwięcej szczegółów – mogą mieć znaczenie dla identyfikacji sprawcy alarmu.
2. Zapisać natychmiast wszystkie uzyskane i zapamiętane informacje – po pewnym czasie wielu z nich można już nie pamiętać.
3. Poinformować niezwłocznie dyrekcję szkoły. Dyrektor podejmuje decyzję o ewakuacji szkoły zgodnie z regulaminem ewakuacji.
4. Nie używać telefonu komórkowego, ponieważ emisja fal może spowodować eksplozję ładunku.
5. Jeśli istnieje taka możliwość - sprawdzić, czy w sali nie pozostał przedmiot lub pakunek nie należący do jej wyposażenia. Taka informacja może przyspieszyć akcję policji.
6. Bezwzględnie wykonywać polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb.
7. Sprawdzić obecność uczniów na placu ewakuacyjnym i powiadomić osobę kierującą akcją. Zapewnić im wsparcie.
8. Poinformować rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu.

W przypadku znalezienia na terenie szkoły broni, materiałów wybuchowych i innych niebezpiecznych substancji lub przedmiotów należy:

1. Odizolować miejsce znajdowania się podejrzanego pakunku.
2. Nie dotykać, nie przesuwając, nie otwierać podejrzanego pakunku.
3. W przypadku stwierdzenia wydobywania się z niego innej substancji i jeśli czas na to pozwoli – okryć pakunek, by ograniczyć rozprzestrzenianie się substancji.
4. Poinformować o znalezisku dyrekcję szkoły. Dyrektor podejmuje decyzję o ewakuacji szkoły zgodnie z regulaminem ewakuacji.
5. Nie używać telefonu komórkowego, ponieważ emisja fal może spowodować eksplozję ładunku.
6. Bezwzględnie wykonywać polecenia osoby kierującej sytuacją kryzysową lub funkcjonariuszy służb.
7. Sprawdzić obecność uczniów na placu ewakuacyjnym i powiadom osobę kierującą akcją. Zapewnić im wsparcie.
8. Poinformować rodziców o miejscu odbioru dzieci i drodze dojazdu.

14. Skażenie chemiczne lub biologiczne szkoły.

W przypadku, gdy szkoła otrzymuje informację o zamiarze skażenia szkoły bądź o skażeniu szkoły należy:

1. Powiadomić dyrektora szkoły.
2. Zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, a osoby przebywające na zewnątrz ewakuować do budynku szkoły, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru.
3. Powiadomić odpowiednie służby: policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe.
4. W budynku szkoły zamknąć i uszczelnić okna, drzwi, otwory wentylacyjne.
5. W miarę możliwości gromadzić środki ratownicze i odtrutki: maski pyłowe, gazę, watę, kwas octowy, sok cytrynowy, oliwę jadalną, wodę, wodę utlenioną, mydło, olej parafinowy, środki pobudzające krążenie, środki odkażające skórę.
6. Przygotować wilgotne tampony do ochrony dróg oddechowych. W przypadku przeniknięcia środka biologicznego lub chemicznego do wnętrza pomieszczeń częsta zmiana wilgotnego tamponu ogranicza nadmierne pochłanianie substancji.
7. Powstrzymać się od picia, spożywania posiłków, palenia oraz prac wysiłkowych.
8. Do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie wolno opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, przebywać w pobliżu okien i otworów wentylacyjnych.
9. Postępować zgodnie z poleceniami przybyłych służb ratunkowych.

W przypadku, gdy szkoła została skażona substancją biologiczną lub chemiczną należy:

1. Nie dotykać i nie wahać podejrzanych przedmiotów, nie sprzątać proszku, nie ścierać cieczy.
2. Przykryć substancję np.: kocem aby zapobiec jej rozprzestrzenianiu się.
3. Pozamykać okna i drzwi. Nie dopuścić do przeciągów.
4. Opuścić pomieszczenie, w którym stwierdzono obecność niebezpiecznej substancji. Nikogo do niego nie wpuszczać.
5. Powiadomić o znalezisku dyrekcję szkoły.
6. Powiadomić odpowiednie służby: policję, straż pożarną, pogotowie ratunkowe.
7. Zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły i ewakuować ich na plac ewakuacyjny zgodnie z regulaminem ewakuacji, przemieszczając się pod wiatr oraz poprzecznie do kierunku wiatru (dotyczy sytuacji, gdy zagrożenie skażeniem zostało zauważone szybko) bądź zaalarmować wszystkich przebywających na terenie szkoły, a osoby przebywające poza budynkiem ewakuować do wnętrza szkoły (w sytuacji, gdy zagrożenie skażeniem zostało zauważone późno i wystąpiły już objawy reakcji na kontakt z substancją trującą).
8. Na placu ewakuacyjnym sprawdzić obecność uczniów i przekazać informacje osobie zarządzającej sytuacją kryzysową.
9. Jeśli miał miejsce kontakt z substancją należy: umyć dokładnie ręce wodą z mydłem oraz zdjąć odzież i włożyć ją do plastikowego worka.
10. Nie jeść, nie pić, nie palić do czasu wydania zgody przez odpowiednie służby.
11. W budynku należy zamknąć i uszczelnić drzwi oraz okna. W przypadku przebywania w budynku osób, u których wystąpiły już objawy skażenia, należy odizolować go od bezpośredniego otoczenia i przygotować się do ewentualnej kwarantanny.
12. Sporządzić listę osób, które miały bezpośrednią styczność z substancją lub znajdowały się w odległości do 5 m od niej. Listę przekazać policji.
13. Oczekiwać na przybycie służb ratunkowych i postępować zgodnie z ich poleceniami.

15. Wtargnięcie napastnika (terrorysty) do szkoły.

W przypadku wtargnięcia do szkoły napastnika z niebezpiecznym narzędziem lub bronią, który strzela do osób znajdujących się na korytarzu i w salach lekcyjnych (tzw. aktywny strzelec) należy podjąć następujące kroki:

1. W przypadku braku możliwości ucieczki ukryć się, zamknąć drzwi na klucz, zabarykadować dostęp do sali.
2. Wyciszyć i uspokoić uczniów, ponieważ wszelkie dźwięki mogą spowodować próbę wejścia napastnika do pomieszczenia lub ostrzelanie sali przez drzwi lub ścianę.

3. Zaopiekować się uczniami, zwłaszcza ze specjalnymi potrzebami i edukacyjnymi oraz uczniami, którzy potrzebują pomocy. Szczególną uwagę należy zwrócić na uczniów, którzy specyficznie reagują na stres i mogą mieć problem z opanowaniem emocji.
4. Kazać bezwzględnie wyciszyć, wyłączyć telefony, ponieważ niespodziewane sygnały telefonów mogą zdradzić obecność osób wewnątrz zamkniętych pomieszczeń.
5. Poinformować policję wysyłając wiadomość tekstową SMS o zaistniałej sytuacji.
6. Zasłonić okno, zgasić światło, by utrudnić obserwację osób ukrytych w salach.
7. Nie przemieszczać się, nie pozwalać przemieszczać się uczniom, by nie wydawać zbędnych dźwięków lub powodować ruch cieni.
8. Przyjąć pozycję poniżej linii okien i z dala od światła drzwi. Zejść z linii strzału, która z reguły znajduje się na wysokości 1-1,5 m. Kazać to samo zrobić uczniom.
9. Jeżeli padną strzały – nie krzyżeć. Celem napastników jest sprowokowanie reakcji zakładników, by upewnić się, czy naprawdę nikogo nie ma w poszczególnych pomieszczeniach.
10. Nie otwierać nikomu drzwi. Służby ratunkowe same to zrobią. Terrorysty mogą wykorzystać osoby funkcyjne do przekazania komunikatu, który ma spowodować otwarcie drzwi.
11. W przypadku wtargnięcia napastnika do pomieszczenia podjąć walkę, która może być ostatnią szansą na uratowanie życia. Aktywnemu strzelcowi chodzi o zabicie jak największej liczby ofiar. Podjęcie walki może go powstrzymać.

W przypadku bezpośredniego kontaktu z napastnikami, którzy dążą do przejęcia kontroli nad szkołą należy:

1. Wykonywać bezwzględnie polecenia napastnika – wszelkie próby oporu mogą zakończyć się śmiercią zakładników.
2. Na żądanie terrorystów oddać im przedmioty osobiste, np.: telefon – wszelkie próby oszustwa mogą zakończyć się tragicznie.
3. Informować jeśli nie możesz wykonać jakiegoś polecenia – w takim przypadku ewentualne niewykonanie rozkazu nie zostanie potraktowane jako próba oporu.
4. Nie patrzeć terrorystom w oczy, unikać kontaktu wzrokowego, by nie zostało to uznane za akt prowokacji.
5. Nie odwracać się plecami do napastnika, ponieważ utrudnia to zakładnikowi orientację w sytuacji a przez terrorystę może zostać zinterpretowane jako akt lekceważenia i agresji.
6. Nie zwracać na siebie uwagi. Może to zwiększyć twoje szanse na przeżycie, gdy terroryści zdecydują się zabić kogoś dla przykładu.
7. Nie oszukiwać, nie lekceważyć i nie okazywać agresji wobec napastnika – bark szacunku może zostać surowo ukarany.
8. Poinformować napastnika o uczniach ze schorzeniami – wiedza ta może obniżyć agresję ze strony zamachowców wobec uczniów, których zachowanie odbiega od reszty.
9. Uspokoić uczniów, zwracać się do nich po imieniu – spersonalizowanie ofiar może spowodować lepsze ich traktowanie przez napastników.
10. Pytać zawsze o pozwolenie, np.: gdy chcesz zwrócić się do uczniów – wszelkie próby aktywności podjęte bez zgody zamachowców mogą zostać potraktowane jako akt oporu lub agresji.
11. Zawsze korzystać z dobrej woli terrorysty, ponieważ nie wiadomo kiedy kolejny raz powtórzy się okazja do zjedzenia czy napicia się.

W przypadku działań antyterrorystycznych podjętych przez policję należy:

1. Nie uciekać z miejsca zdarzenia, nie wykonywać gwałtownych ruchów, by nie zostać wziętym za jednego z napastników. W trakcie odbijania zakładników policja nie jest w stanie odróżnić terrorysty od zakładnika.
2. Nie podejmować prób pomocy służbom ratowniczym, dyskutować z nimi, gdy o to nie proszą. Może to zostać odebrane jako przejaw agresji.
3. Położyć się na podłodze, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi, najlepiej na wysokości głowy. Pozwoli to na odróżnienie zamachowców z bronią, którzy wtopili się w szereg zakładników.
4. Słuchaj poleceń i instrukcji grupy antyterrorystycznej, poddawaj się jej działaniom. Usprawni to akcję ratunkową.
5. Nie trzymaj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących – to tylko pogorszy sytuację.

6. Pytaj o pozwolenie zaopiekowania się swoimi uczniami – wszelkie samowolne działania mogą zostać źle zinterpretowane i utrudniać akcję.
7. Odpowiadaj na pytania funkcjonariuszy – kluczowe informacje są niezbędne dla skuteczności akcji ratunkowej i identyfikacji zamachowców.
8. Bądź przygotowany na traktowanie ciebie jako potencjalnego terrorysty dopóki twoja tożsamość nie zostanie potwierdzona.
9. Po wydaniu polecenia wyjścia, opuść pomieszczenie jak najszybciej, oddal się we wskazanym kierunku. Nie zatrzymuj się i nie zwracaj po rzeczy osobiste.

16. Procedury rozwiązywania sporów między organami szkoły.

Konflikt	Procedura
UCZEŃ – UCZEŃ	<ol style="list-style-type: none"> 1. W sytuacji konfliktu między uczniami z różnych klas w ciągu 3 dni sytuację rozpoznają wychowawcy tych klas, w miarę potrzeby z udziałem pedagoga. 2. W sytuacji konfliktu między uczniami z tej samej klasy, sytuację rozpoznaje wychowawca klasy i w ciągu 3 dni rozstrzyga spór. 3. W sytuacji, gdy konflikt ciągle trwa, uczeń lub wychowawca występują z prośbą o wsparcie pedagoga, który po rozpoznaniu sprawy rozstrzyga spór w ciągu 7 dni.
RODZIC – NAUCZYCIEL	<ol style="list-style-type: none"> 1. W przypadku konfliktu między nauczycielem a rodzicem rolę mediatora przyjmuje dyrektor szkoły. 2. Wniosek składa osoba zainteresowana w formie pisemnej do dyrekcji w terminie 7 dni. 3. Dyrektor szkoły rozpatruje wniosek w ciągu 14 dni, a o wynikach informuje zainteresowane strony. 4. Skargi anonimowe (listy, telefony, e-maile) nie będą rozpatrywane. 5. W przypadku nierozstrzygnięcia sporu, dyrektor szkoły może wystąpić do organu sprawującego nadzór pedagogiczny.
NAUCZYCIEL – UCZEŃ	<ol style="list-style-type: none"> 1. W przypadku konfliktu między nauczycielem a uczniem rolę mediatora przyjmuje dyrektor szkoły. 2. Ucznia może reprezentować wychowawca klasy, pedagog szkolny lub przewodniczący samorządu uczniowskiego. 3. Mediator po wysłuchaniu stron i przeprowadzeniu rozpoznania, w ciągu 7 dni ogłasza swoją decyzję.
NAUCZYCIEL – NAUCZYCIEL	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nauczyciel zgłasza swoje zastrzeżenia w formie pisemnej do dyrektora szkoły, który w ciągu 14 dni rozstrzyga spór. 2. W przypadku sytuacji szczególnie trudnej, dyrektor może powołać Komisję Rozjemczą spośród rady pedagogicznej 3. Skład komisji wskazuje proporcjonalnie każda ze stron.

17. Procedura reagowania wobec ucznia znajdującego się w kryzysie

Kryzys (za W. Badura-Madej) to przejściowy stan nierównowagi wewnętrznej, wywołany przez krytyczne wydarzenie bądź wydarzenia życiowe, wymagający istotnych zmian i rozstrzygnięć. Do symptomów/objawów kryzysu należą:

- **zawężenie poznawcze:**
 - utrata równowagi między warunkami życia a poczuciem własnych możliwości,
 - myślenie negatywistyczne, natrętne, jednorodne opinie na temat otaczającego świata,
 - poczucie braku rozwiązania bądź dostrzeganie tylko jednego wyjścia z sytuacji,
- **zawężenie emocjonalne:**
 - zawężenie świata uczuć, jednostronne ukierunkowanie uczuć przykrych, trudnych,
 - stany depresyjne, rozpacz, panika, odrętwienie,
- **zawężenie społeczne:**
 - zawężenie stosunków międzyludzkich, samotność,
 - poczucie izolacji i niezrozumienia,
 - ilościowe zmniejszenie kontaktów z rówieśnikami i dorosłymi,
 - zmiana jakości kontaktów na płytkie i urywane lub ich całkowite zerwanie,

- **zawężenie wartości:**
 - odrzucenie dotychczasowych wartości, brak wartości,
 - brak poczucia własnej wartości,
 - skrajne wartości do wcześniej prezentowanych lub przyjętych w społeczeństwie,
- **zawężenie behawioralne:**
 - ograniczenie aktywności, niepodejmowanie wyzwań,
 - apatia, zmiana zachowania,
 - zaniedbania wyglądu, higieniczne, dbałości wobec rzeczy, zwierząt, dotychczasowych obowiązków szkolnych, domowych, zainteresowań,
- **agresja:**
 - agresywne zachowania wobec innych,
 - agresja skierowana wobec siebie: izolowanie się, zachowania ryzykowne, samookaleczanie, zamachy samobójcze,
- **fantazje samobójcze:**
 - wyobrażanie bycia martwym,
 - wyobrażenia o samobójstwie, odebraniu sobie życia,
 - fantazjowanie na temat planu dokonania samobójstwa (dokładna metoda),
- **występowanie czynników ryzyka:**
 - rodzinna historia nadużywania alkoholu i narkotyków,
 - załamania systemu rodzinnego (separacja lub rozwód rodziców, utrata pracy przez rodziców, śmierć w rodzinie itp.),
 - zachowania przestępcze, zachowania agresywne,
 - objawy depresji,
 - konflikt z rodzicami, rówieśnikami, nauczycielami,
 - impulsywne reakcje na sytuacje trudne, kryzys, utratę,
 - okres dojrzewania: negatywny obraz własnej osoby, negatywny obraz czy oczekiwania wobec relacji z innymi lub wobec przyszłości,
 - wcześniejsze próby lub myśli samobójcze.

Ocena poziomu ryzyka zagrożenia dziecka opiera się na wiedzy o sytuacji ucznia, jego obserwacji i w dużej mierze na intuicji osoby dorosłej oraz wyznacza rodzaj podejmowanej procedury wobec dziecka i rodzica:

W przypadku stwierdzenia wysokiego poziomu zagrożenia – zagrożenia zdrowia i życia ucznia:

1. Zabezpieczyć dziecko poprzez zapewnienie mu bezpośredniej opieki osoby dorosłej.
2. Wezwać pogotowie ratunkowe w celu zapewnienia opieki medycznej.
3. Powiadomić rodzica oraz zobligować do pilnego zgłoszenia się do szkoły.
4. Przekazać informację zespołowi ratunkowemu na temat zagrożenia.
5. Towarzyszyć uczniowi w trakcie badania oraz w trakcie przewozu do szpitala jeśli nie ma rodzica.
6. Gdy z różnych powodów uczeń jest przewożony przez zespół ratunkowy bez towarzyszenia przedstawiciela szkoły należy żądać podpisu oświadczenia przekazania dziecka członkom zespołu ratunkowego (Załącznik nr 1 do procedury).
7. Sporządzić notatkę służbowej z podjętych działań.

W przypadku stwierdzenia średniego poziomu zagrożenia:

1. Powiadomić rodzica oraz zobligować do możliwie pilnego zgłoszenia się do szkoły.
2. Przekazać rodzicowi informacje na temat oceny funkcjonowania dziecka.
3. Zobowiązać rodzica do podjęcia działań w zakresie pomocy dziecku, zapewnienia pomocy medycznej, psychologicznej, psychiatrycznej.
4. Rozważyć konieczność podpisania przez rodzica zobowiązania na piśmie (Załącznik nr 2 do procedury).
5. Omówić możliwości współpracy rodzica ze szkołą w zakresie pomocy dziecku.
6. Omówić z dzieckiem przy rodzicu możliwości postępowania pomocowego na terenie szkoły oraz poza szkołą w sytuacjach dla niego trudnych (gdzie może się zgłosić po pomoc, adresy placówek).
7. Monitorować sytuację. Ustalić częstotliwości kontaktu z dzieckiem, rodzicem, sprawdzanie realizacji działań rodzica (zgodnie z treścią zobowiązania).

8. Sporządzić notatkę służbowej z podjętych działań.

W przypadku stwierdzenia niskiego poziomu zagrożenia:

1. Przeprowadzić rozmowę z dzieckiem: odgadanie, wentylowanie emocji dziecka, szukanie myśli alternatywnych, zasobów, rozwiązań, znormalizowanie sytuacji.
 2. Wsparcie dziecka. Poinformować ucznia, że rodzic zostanie powiadomiony o sytuacji i w jakim celu.
 3. Omówić z uczniem możliwości postępowania pomocowego na terenie szkoły oraz poza szkołą w sytuacjach dla niego trudnych (gdzie może się zgłosić po pomoc, adresy placówek).
 4. Monitorować sytuację. Ustalić zasady kontaktowania się z uczniem.
 5. Zaprosić rodzica na rozmowę.
 6. Przekazać rodzicowi informacje na temat sytuacji kryzysowej dziecka.
 7. Wspólnie z rodzicem określić działania wspierające.
 8. Przekazać rodzicowi na piśmie ofertę pomocy specjalistycznej.
 9. Określić możliwości wsparcia dziecka i rodzica ze strony szkoły.
 10. Sporządzić notatkę służbowej z podjętych działań.
-

Załącznik nr 1.

Oświadczenie przekazania dziecka

Białystok, dn.

Oświadczam, iż w dniu w związku z podejrzeniem występowania zagrożenia zdrowia i życia ucznia (imię i nazwisko) przekazałam/em ww. dziecko zespołowi pogotowia ratunkowego.

Podpis pracownika szkoły:

Podpisy członków zespołu ratunkowego:

Załącznik nr 2.

Oświadczenie rodzica

Białystok, dn.

Ja (imię i nazwisko rodzica) w dniu zostałam/am poinformowany/a przez – pracownika Zespołu Szkół Elektrycznych im. prof. Janusza Groszkowskiego w Białymstoku o konieczności wzmożonego zapewnienia bezpieczeństwa oraz konsultacji medycznej/zapewnienia opieki psychologicznej dziecka (imię, nazwisko, klasa ucznia) w związku ze zgłaszaniem przez ww. dziecko sytuacji kryzysowej, w której się znajduje.

W związku z powyższym osobiście odbieram dziecko (opcjonalnie).

Podpis rodzica:

18. Myśli samobójcze, próby samobójcze, samobójstwo dokonane

Samobójstwo rzadko występuje nagle. Pojawia się jako rezultat dłuższego procesu, gdy dana osoba podlega długiemu działaniu czynników ryzyka, a wpływ czynników chroniących jest niewystarczający. Im dłuższy czas działania czynników ryzyka, tym większe zagrożenie samobójstwem.

Czynniki ryzyka:

- trudne doświadczenia, przeżycia z przeszłości,
- depresja,
- chroniczne traumy (przemoc w rodzinie, zaniedbania wychowawcze, zaburzone relacje z rodzicami, śmierć bliskiej osoby),
- dysfunkcyjne środowisko życia, kryzys w rodzinie,
- trudności i niepowodzenia szkolne,
- samotność, odizolowanie, poczucie odrzucenia, trudne relacje z rówieśnikami,
- trudności w panowaniu nad emocjami, impulsywność, silna reaktywność,
- nadużywanie środków psychoaktywnych,
- samobójstwa lub próby samobójcze w historii rodziny.

W pierwszej kolejności mogą pojawić się pośrednie myśli o śmierci: myśli rezygnacyjne, rozważania na temat bezsensu życia, wyobrażanie sobie śmierci na skutek nieuleczalnej choroby lub wypadku. Przy braku wsparcia i pomocy uczeń może uznać swoją sytuację za beznadziejną i zacząć poszukiwać drogi ucieczki od cierpień, na której wyodrębniamy zwykle trzy fazy.

Etapy ucieczki od cierpień:

- myśli samobójcze: rozważania, że dobrze byłoby nie żyć, fantazjowanie o własnej śmierci (wyobrażanie sobie pogrzebu, reakcji otoczenia, fantazje na temat wpływu własnej śmierci na dalsze losy innych osób),
- zamiary (tendencje) samobójcze: podjęcie decyzji i poszukiwanie informacji o skutecznych sposobach odebrania sobie życia, testowanie ich (czasami dochodzi do kilku prób samobójczych, o których nikt nie wie),
- samobójstwo dokonane.

Zdaniem badaczy ok. 80 % osób, które zamierzają popełnić samobójstwo, w rozmaity sposób usiłuje wcześniej powiadomić o tym otoczenie. Mogą to być komunikaty werbalne i niewerbalne, np.: wiadomości, statusy na portalach internetowych, rysunki, wiersze, opowiadania itp.

Wczesne sygnały ostrzegawcze:

- izolacja od rodziny i przyjaciół (wyraźna zmiana w relacjach),
- zainteresowanie tematyką śmierci,
- wyraźne zmiany osobowości i nastroju,
- trudności z koncentracją, obniżenie wyników w nauce,
- zaburzenia snu i apetytu,
- utrata zainteresowania dotychczasowymi rozrywkami, aktywnościami, wyglądem,
- objawy psychosomatyczne,
- znużenie, zubożenie, marazm.

Sygnały wysokiego ryzyka:

- rozmawianie o samobójstwie lub jego planowanie,
- nagle, impulsywne zachowania, postawa buntownicza, negująca, ucieczkowa,
- nagle stosowanie substancji psychoaktywnych,
- odrzucanie wszelkich form wsparcia i ofert pomocy,
- samooskarżanie (negatywne ocenianie siebie i swoich możliwości),
- komunikaty dotyczące bezsensu i beznadziejności życia,
- nieprzyjmowanie pochwał i nagród,
- komunikaty typu „niedługo przestanę być problemem”, „niebawem wszystko się skończy” itp.,
- nagła poprawa nastroju (może oznaczać, że po trudach zmagania wewnętrznego uczeń podjął decyzję o samobójstwie i odczuwa ulgę),
- pozbywanie się ulubionych przedmiotów, rozdawanie domowych zwierzątek w dobre ręce, przygotowanie testamentu

- komunikaty typu „chcę umrzeć”, „nie powinienem być się urodzić”, „już się nie zobaczymy”, „to już nie ważne, nie ma znaczenia” itp.

Zaobserwowanie czterech z wyżej wymienionych objawów na przestrzeni kilku tygodni powinno uruchomić działania interwencyjne w celu zapewnienia uczniowi pomocy.

Interwencja w przypadku próby samobójczej lub zgłaszanych myśli samobójczych:

Pamiętaj: na tym etapie twoim zadaniem nie jest natychmiastowe przekonanie ucznia do porzucenia planów samobójczych lecz odwołanie samobójstwa w czasie, a więc:

- nie panikuj, rozmawiaj z uczniem tak naturalnie, jak to możliwe, opanuj nerwy, okaż spokój,
- potraktuj informację poważnie, ponieważ mitem jest przekonanie, że ten, kto mówi o samobójstwie, nie ma zamiaru go popełnić,
- jeśli czujesz się niepewnie w tej rozmowie, nie wiesz, co robić, poślij po wsparcie, nie zostawiając ucznia samego, wyjaśnij mu dlaczego to robisz,
- pamiętaj, że masz przed sobą cierpiące dziecko, które nie potrafi poradzić sobie z emocjami i nie widzi wyjścia z sytuacji, w której się znalazło – okaż mu szacunek i nie bagatelizuj jego problemów,
- poświęć uczniowi czas, nie umawiaj na później, nie zbywaj, nie zasłaniaj się innymi obowiązkami, nie odsyłaj do innych osób – dziecko zaufało tobie,
- zapewnij bezpieczeństwo, utrzymuj kontakt, spraw, by uczeń nie czuł się samotny, odwołaj swoje obowiązki, poproś o zastępstwo, nie zostawiaj ucznia samego, zapewnij intymne warunki rozmowy,
- nie obiecuj dyskrecji, bo jest to deklaracja, której nie możesz dotrzymać, wyjaśnij uczniowi, że nie możesz zatrzymać dla siebie tych informacji oraz że wszystkie twoje działania mają na celu udzielenie mu pomocy,
- nie prowokuj ucznia, nie poddawaj w wątpliwość jego zamiarów, nie zasypuj argumentami, nie odwołuj się do moralności czy religii, nie wzbudzaj poczucia winy,
- nie pocieszaj, nie każ mu się uśmiechnąć, nie zapewniaj, że wszystko będzie dobrze,
- nie oceniaj, nie komentuj, nie dyskutuj,
- mów bezpośrednio, otwarcie o śmierci, samobójstwie, zamiarze zabicia się, nie używaj infantylnych skrótów, zdrobnień, eufemizmów, jeśli dziecko nie mówi wprost – zapytaj wprost, czy myśli o samobójstwie,
- nie bój się ciszy, bądź uczciwy i nie obiecuj zbyt wiele, więcej słuchaj niż mów,
- bądź empatyczny, próbuj nazywać emocje i stany ucznia, nie nadużywaj słowa „rozumiem”,
- ujawnij swoje uczucia związane z rozmową, np. „jestem poruszona/y tym, co mi powiedziałeś”, ale nie mów, że cię to zdenerwowało albo przerażyło, nie składaj wyrazów współczucia, nie opowiadaj o własnych przeżyciach ani nie przytaczaj historii innych osób – skup się na uczniu,
- nie konfrontuj z osobami, które być może przyczyniły się do aktualnego stanu ucznia, np. ze sprawcami przemocy rówieśniczej lub domowej,
- wyjaśnij uczniowi procedurę postępowania, uprzedź go, co zamierzasz zrobić, by nie wzbudzać w nim dodatkowego niepokoju, zapytaj, czego obawia się w związku z planowanymi przez siebie działaniami i uwzględnij te obawy na dalszych etapach postępowania,
- po skończonej rozmowie powiadom rodziców/opiekunów ucznia i wezwij natychmiast do szkoły,
- dalej postępuj zgodnie z procedurą reagowania w sytuacji kryzysu,
- jeśli próba samobójcza odbyła się np. w zaciszu domowym czy w innym otoczeniu niezwiązanym ze środowiskiem szkolnym, poszkodowany ma prawo zdecydować, czy chce zachować tajemnicę w tej sprawie – jeśli tak, należy uszanować decyzję, jeśli nie, należy przeprowadzić rozmowę z klasą według schematu opisanego niżej.

Interwencja w przypadku samobójczej śmierci ucznia:

- osoba, która powzięła informację o samobójczej śmierci ucznia, niezwłocznie powiadamia Dyrektora szkoły, by mógł w trybie pilnym zwołać posiedzenie rady pedagogicznej w celu przekazania jednolitej informacji na temat zdarzenia i ustalenia komunikatu, który zostanie przekazany uczniom,
- wychowawca informuje klasę o wydarzeniu możliwie jak najszybciej i w sposób przemyślany: otwarcie lecz bez wdawania się w szczegóły metody samobójstwa i miejsca, w którym je popełniono,

podkreślając, że samobójstwo jest skutkiem interakcji wielu czynników,

- wychowawca stwarza uczniom przestrzeń do odreagowania emocji, umożliwia swobodę wypowiedzi, dzielenie się tym, co czują i myślą (jeśli nie chcą mówić, mogą pisać), jednak nie może dopuścić do gloryfikacji i idealizacji samobójcy,
- zadaniem wychowawcy i nauczycieli jest zapobieżenie „zarażeniu samobójstwem”, tzw. efektowi Wertera (naśladowanie może wynikać z przekonania, że śmierć jest najlepszym rozwiązaniem albo być chęcią zszokowania otoczenia lub ukarania bliskich), a zatem identyfikacja uczniów znajdujących się w złym stanie emocjonalnym i otoczenie ich adekwatną opieką (możesz skorzystać z procedury reagowania w sytuacji kryzysu),
- Dyrektor nawiązuje współpracę z placówką pomocową i ustala terminy dyżurów interwencyjnych na terenie szkoły, pełnionych przez pracowników tej placówki jako wsparcie dla uczniów, rodziców i nauczycieli,
- wychowawca zwołuje zebranie z rodzicami uczniów danej klasy i informuje ich o zdarzeniu, o konieczności wsparcia ucznia w warunkach domowych oraz przekazuje dane teleadresowe do placówki interwencyjnej,
- wychowawca udziela uczniom i ich rodzicom informacji o miejscach, w których mogą uzyskać pomoc w sytuacji kryzysu,
- nie zaleca się zwalniania uczniów z lekcji, lecz proponuje się utrzymywać tzw. normalny tok lekcji, dobrze jednak zrezygnować ze sprawdzianów czy odpytywania (można zapytać klasę, czy wyraża chęć np. pisania zapowiedzianego sprawdzianu),
- Dyrektor szkoły nawiązuje kontakt z rodzicami zmarłego, składa kondolencje, proponuje wsparcie,
- udział w uroczystościach pogrzebowych społeczności szkolnej powinien być dobrowolny lecz zorganizowany (uczniowie powinni uczestniczyć w uroczystościach pogrzebowych pod opieką nauczycieli i/lub rodziców) i odbywać się wyłącznie za zgodą rodziców zmarłego ucznia.

19. Interwencja w przypadku śmierci jednego z uczniów:

- o ile to możliwe, wychowawca kontaktuje się z rodziną zmarłego, i pyta czego sobie życzą (np.: w kwestii organizacji pochówku) i czego potrzebują – szanuje ich prośby i okazuje wsparcie,
- wychowawca powiadamia uczniów o śmierci kolegi na forum klasy, będąc gotowym na pytania o to, co się wydarzyło, udziela odpowiedzi zgodnych z wolą rodziny zmarłego,
- jeśli jest zgoda rodziny zmarłego, stwarza możliwość uczestniczenia klasy w uroczystościach pogrzebowych,
- monitoruje stan psychiczny uczniów i oferuje możliwość rozmowy,
- udziela informacji o miejscach, gdzie można uzyskać specjalistyczną opiekę psychologiczną.